

Wstęp do fizyki cząstek

zestaw 9 i 10

13.04.2016. środa, godz. 16:00 (punktualnie!)

sala F-2-04

1. Dla przypadku zderzenia elastycznego dwóch identycznych cząstek wyrazić zmienne Mandelstamma s , t i u przez moduł pędu w środku masy i kąt rozproszenia.
2. Dla cząstki poruszającej się z prędkościami relatywistycznymi wyrazić pęd cząstki $\vec{p}$ i jej energię E przez masę i prędkość. Udowodnić wzór z wykładu:

$$\frac{\vec{p}}{E} = \frac{\vec{v}}{c^2}.$$

3. W eksperymentach, w których zderzamy cząstki nadlatujące z przeciwnych kierunków (np. LHC), wygodnie jest wprowadzić zmienne odzwierciedlające geometrię zderzenia. Wybieramy jako oś z , oś skierowaną wzdłuż kierunku pędu przeciwbieżnych wiązek. Dla cząstek wyprodukowanych w wyniku zderzenia rozkładamy pęd na pęd podłużny równoległy do osi z i pęd poprzeczny $p_{\perp} = \sqrt{p_x^2 + p_y^2}$. Często zamiast pędu podłużnego wprowadza pośpieszność (rapidity) y zdefiniowaną jako

$$y = \ln \frac{E + p_z}{E - p_z}.$$

Jak zmienia się y w wyniku transformacji Lorentza (boost) wzdłuż osi z ?

4. Aby obliczyć pośpieszność cząstki ze znajomości jej pędu potrzebna jest znajomość masy. Jednak w wielu przypadkach obserwuje się cząstki niezidentyfikowane (znamy tylko ich ładunek). W takim przypadku definiuje się zmienną zwaną pseudorapidity η :

$$\eta = -\ln \left(\tan \frac{\theta}{2} \right),$$

gdzie θ jest kątem między pędem cząstki a osią z . Pokazać, że w granicy wysokich energii, kiedy można zaniedbać masy $y \simeq \eta$. Dla przypadku kiedy nie można zaniedbać masy cząstki, wyprowadzić związek między rapidity a pseudorapidity $y = f(\eta, p_{\perp})$. Jak widać związek ten zależy od pędu poprzecznego cząstki.

Doświadczalnie bardzo często mierzymy rozkłady kątowe $dN/d\eta$ (tj. liczbę cząstek N o określonym pseudorapidity η). Jednak z teorii często wyprowadzamy wzory na analogiczne rozkłady w rapidity y . Związek pomiędzy tymi rozkładami ma postać:

$$\frac{dN}{d\eta} = \frac{dy}{d\eta} \frac{dN}{dy}.$$

Obliczyć Jacobian $h(\eta) = dy/d\eta$. Wykreślić $h(\eta)$ dla cząstki π i dla protonu dla kilku wybranych wartości pędu poprzecznego: 100 MeV/c, 1 GeV/c oraz 10 GeV/c. Uwaga, przy robieniu wykresów należy zadbać o poprawne jednostki.

http://th-www.if.uj.edu.pl/~michal/wfc_2016/